

Колонтаєвська С.В.,

викладач-стажист кафедри дошкільної освіти

Уманського державного педагогічного

університету імені Павла Тичини

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОРАЛЬНИХ НОРМ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. В статті аналізуються суть, складові моральних норм поведінки та психолого-педагогічні детермінанти становлення її у дошкільників.

Abstrakt. The article examines the nature, moral components of the behavioral, psychological and educational development of its determinants in children.

В умовах сьогодення одним із провідних завдань дошкільної освіти є – розвиток моральних норм поведінки особистості дошкільника. Це визначається положеннями Законів України «Про освіту» (2017), «Про дошкільну освіту» (2017), «Про охорону дитинства» (2017), «Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді» (2015), Базового компонента дошкільної освіти в Україні (2012). Провідним завданням дошкільної освіти є всебічний розвиток людини як особистості, як найвищої цінності суспільства; виховання високих моральних якостей майбутніх громадян, збагачення їхнього культурного потенціалу, що ґрунтується на культурно-історичних та моральних цінностях українського народу, його традиціях і духовності; оволодіння цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями [1 с.7].

Враховуючи особливості дітей старшого дошкільного віку, важливим завданням постає реалізація положень Закону України «Про дошкільну освіту» щодо «формування у дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду» [4, с. 5].

Питання розвитку моральних норм поведінки і морального виховання дітей дошкільного віку в різних аспектах були в центрі уваги І. Бежа, О. Кононко, Р. Павелківа, М. Савчина та ін., які розкривають психологічні механізми і педагогічний вплив на формування у дітей різного віку моральної свідомості,

моральних якостей, моральної поведінки, що оцінюється як особливий мотив людських вчинків, моральних норм тощо.

Результати досліджень Р. Павелківа переконливо доводять на необхідності формування у сучасних дітей дошкільного віку моральних якостей, таких як: чесність, правдивість, щедрість, безкорисливість [3].

За дослідженнями І. Беха дитина старшого дошкільного віку здатна усвідомлювати моральну суть своєї поведінки. Виникають внутрішні моральні інстанції, коли дитина прагне до поведінки згідно з моральними нормами не тому, що цього вимагають дорослі, а тому, що це приємно для навколишніх і для себе. «Головне при цьому – формувати суспільно значущі моральні якості дитини», – зазначає І. Бех, – а завданням є «навчати морально оцінювати світ, тобто конструктивно, відповідно до загальнолюдських цінностей і сучасної моралі, поводитися в соціумі й наодинці зі своєю совістю» [2, с. 613].

Дошкільний вік особливо сприятливий для формування основ моральних норм поведінки: діти старшого дошкільного віку вже здатні сприймати вимоги до своєї поведінки, вони піддатливі зовнішньому впливові, схильні до наслідування. В ці роки дитина отримує знання про навколишній світ, у неї починає формуватися певне ставлення до людей, до праці, виробляються навички і звички правильної поведінки, складається характер. Саме в дошкільному віці закладаються основи акуратності й охайності, увічливості, точності, прищеплюються гарні манери, уміння культурно поводитися в дитячому садку, будинку, на вулиці й у громадських місцях. Відсутність елементарних звичок у дітей утрудняє роботу над вихованням у них більш тонких і складних проявів культурної поведінки: такту, делікатності, невимушеності, добірності манер і тощо. Тому з раннього віку необхідно озброїти дітей знанням правил культури поведінки, звичками їхнього виконання. Важливою умовою успішного розвитку моральних норм поведінки дітей старшого дошкільного віку є продумана система у виховній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти. Слід зауважити, що успіх у розвитку моральних норм поведінки багато в чому залежить від правильного вибору методів роботи з дітьми. Головними із них є: методи формування моральної

поведінки; методи формування моральної свідомості; методи стимулювання почуттів та ставлення дитини. [64, с.172].

Вирішення таких завдань вимагають пошуку і застосування ефективних педагогічних технологій, нових підходів й засобів. При їх виборі найважливішими є потреби дитини, її духовний світ, усвідомлення цінностей добра, справедливості, честі, гідності, любові; розуміння їх вічності та незмінності.

Включення дітей у систему моральних стосунків виокремлює оволодіння моральними нормами поведінки - повсякденне реальне життя, ознайомлення із різними культурними формами: казки, прислів'я, телебачення, легенди. І не останнє місце відіграє правильність презентації дитині тієї чи іншої інформації дорослим. Зокрема, засвоєння моральних норм поведінки відбувається в процесі прослуховуванні казок. Осмислення вчинків героїв казок призводить до формування узагальнених уявлень про добро і зло, про критерії їх розмежування. Разом із дорослим діти вчаться оцінювати конкретні ситуації і вчинки, і саме цей досвід стане основою вміння оцінювати вчинки однолітків, дорослих і зрештою свої власні. Казки приносять дітям глибоку радість, вони їх розважають, впливають на внутрішнє життя. Казка дає дитині перші уявлення про героїчні вчинки, про подвиг, особистісну здатність протистояти злу. Вона відкриває дитині сутність високого щастя людського існування. Значна роль у моральному розвитку особистості належить спілкуванню, адже розвиток моральних норм поведінки неможливий поза взаємодією з іншими людьми. Засвоєння моральних норм поведінки відбувається на основі орієнтації дитини на інших людей, особливо на дорослих. В результаті знайомства з життям дорослих, із їхніми стосунками та діяльністю у дошкільників проявляється бажання засвоїти позитивні моральні норми поведінки.

Формування у дітей моральних норм поведінки - це складний і довготривалий процес, який має бути насичений клопіткою наполегливою працею над виробленням у дитини моральних норм. Цей процес проходить ефективніше, якщо вихователь у виховному процесі використовує інтегрований підхід, різноманітні методи та форми роботи, практикує діяльнісний підхід.

Розвиток моральних норм поведінки передбачає формування в дітей старшого дошкільного віку системи моральних уявлень, розвиток моральних почуттів, вироблення правильних оцінок і ставлень, якими діти зможуть керуватися в житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція), - 2012р.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : [підруч.] / Іван Дмитрович Бех. – К. : Либідь, 2008. – 848 с.
3. Павелків Р. В. Експериментальне вивчення сформованості у дошкільників моральних якостей щедрості та безкорисливості / Р. В. Павелків // Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка ; за ред. С. Д. Максименка. – К., 2004. – Т. VI. – Вип. 3. – С. 245–251.
4. Про дошкільну освіту : Закон України. – К. : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2001. – 56 с. (С. 4–33).